

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’NİN KONUMU VE TÜRKİYE’YE YÖNELİK TEHDİTLER, KOMŞU
ÜLKELER VE ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER

DERS PLANI
ONBİRİNCİ KONU
ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER

1. Uluslararası Kuruluşların Önemi
2. Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler
 - a. Birleşmiş Milletler (BM)
 - 1)Kuruluş Amacı
 - 2)Yapısı
 - 3)Türkiye Açısından Önemi
 - b. Avrupa Birliği (AB)
 - 1)Kuruluş Amacı
 - 2)Yapısı
 - 3)Türkiye Açısından Önemi
 - c.Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilatı (NATO)
 - 1)Kuruluş Amacı
 - 2)Yapısı
 - 3)Türkiye Açısından Önemi
 - ç.Ekonomik İş Birliği Teşkilatı (ECO)
 - 1)Kuruluş Amacı
 - 2)Yapısı
 - 3)Türkiye Açısından Önemi
 - d.Karadeniz Ekonomik İş Birliği (KEİB)
 - 1)Kuruluş Amacı
 - 2)Yapısı
 - 3)Türkiye Açısından Önemi
 - e.İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)
 - 1)Kuruluş Amacı
 - 2)Yapısı
 - 3) Türkiye Açısından Önemi
 - f. Uluslararası Ceza Mahkemesi

ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İLİŞKİLER

1. Uluslararası Kuruluşların Önemi

İnsanlık tarihî incelendiğinde, devletlerin çeşitli organizasyonlar içerisinde olduğu ve bu organizasyonların gelişmelere göre çeşitli şekiller aldığı anlaşılacaktır. Ülkeler arasında çıkacak anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi amacıyla tüm ülkelerin, uluslararası güvenlik konularında veya ülkelerin kendi aralarındaki anlaşmazlıklar konusunda, konuları tartışabilecekleri, ortak çözüme ulaşabilecekleri uluslararası kuruluşlara ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaca cevap veren uluslararası organizasyonlar, ülkeler arasındaki ikili sorunları en aza indirgeyerek, sorunları daha büyük organizasyonlara götürüp “savaş” tehlikesini azaltmıştır.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkan organizasyonlarda bu özellik kendisini daha çok göstermiştir. Devletler arasındaki siyasal sistem ayrılıkları azaldıkça organizasyonların daha da genişleyeceği ve bunun da dünya barışına katkıda bulunacağı açıktır. Örneğin, günümüzde NATO’nun ve Avrupa Birliği’nin genişlemesi barış sürecine olumlu katkıda bulunmaktadır. Yukarıda açıklandığı gibi NATO’nun genişleme süreci, Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra hız kazanmıştır. Bu da siyasal sistem (yönetim biçimi) farklılıklarının azalması nedenine dayanmaktadır. Şurası bir gerçektir ki İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra çeşitli organizasyonların oluşması dünya barışına olumlu katkıda bulunmuştur. Bu katkı, siyasal sistem farklılıklarının azalması ile artmaya devam etmektedir.

Uluslararası organizasyonlar, ülkelerin güvenliği ve dünya barışını tehdit eden olaylar karşısında, sorunların barışçıl yollardan çözümlenmesi amacıyla çeşitli seçenekler ortaya koyar. Taraf ülkelerin bir araya gelerek sorunu, olabilecek çözümleri tartışmalarına imkân sağlar ve gerektiğinde barışın korunması amacıyla taraf ülkelere bazı yaptırımlar uygulayabilir.

2. Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler

a. Birleşmiş Milletler (BM)

1) Kuruluş Amacı

Dünyada barış ve güvenliği korumak, hak ve eşitliği sağlamak, kendi kaderini belirleme ilkeleri temelinde ülkeler arasında dostluk ilişkilerini geliştirmek, ekonomik, toplumsal, kültürel ve beşeri sorunları çözmeye uluslararası iş birliği sağlamak amacıyla, 24 Ekim 1945’te kurulan uluslararası örgüttür. Merkezi New York’tadır. BM antlaşmasına göre tüm üye devletler eşittirler. Anlaşmazlıklar barışçı yollardan çözülecektir. Örgüt, barış ve güvenlik adına örgüte üye olmayan devletlere karşı da antlaşma maddelerini uygulayabilmektedir. Prensip olarak örgütün üye devletlerin iç işlerine karışmaması esastır.

2) Yapısı

Örgütün altı temel organı, elliye yakın danışma ve teknik organı bulunmaktadır. Temel organlar şunlardır:

- * Genel Kurul
- * Güvenlik Konseyi
- * Ekonomik ve Sosyal Konsey
- * Vesayet Konseyi
- * Uluslararası Adalet Divanı
- * Sekreterlik

Örgüte üye tüm devletlerin en çok beş temsilci ile katıldıkları ve bir oy hakkına sahip oldukları Genel Kurul yılda bir kez olağan olarak toplanır, ancak istediği kadar olağanüstü toplantılar yapabilir.

Genel Kurul, kararları genellikle oy çokluğu ile almaktadır. Ancak önemli sorunlar söz konusu olduğu zaman, hazır bulunan ve oylamaya katılan üyelerin 2/3 oy çokluğu gerekmektedir. Genel kurul kararları, hukuksal olarak bağlayıcı değildir. Sadece tavsiye niteliği taşır. Güvenlik Konseyi örgütün barış ve güvenliğinin korunmasından sorumlu organıdır. Konseyin on beş üyesi vardır. Bunlardan beş tanesi (**ABD, Çin, Rusya, Fransa, İngiltere**) sürekli üyedir. Sürekli üyelerin veto hakkı vardır.

3) Türkiye Açısından Önemi

Türkiye, Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesi doğrultusunda 24 Ekim 1945 tarihinde BM'ye üye olmuştur. Türkiye, Atatürk'ün bu özdeyişinde kendisini gösteren dileğinin gerçekleşmesi için çaba göstermiş ve bu nedenle de BM'nin aldığı kararlara uyarak Kore, Somali, Bosna Hersek, Filistin ve Afganistan'a asker göndermiştir.

b. Avrupa Birliği (AB)

1) Kuruluş Amacı

Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg arasında 1951 yılında imzalanan Paris Andlaşması'yla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), 1957 yılında Roma Andlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) diğer bir deyişle Ortak Pazar kurulmuştur. Avrupa Ekonomik Topluluğunun amacı: Bir ortak pazar kurulması ve üye devletlerin ekonomi politikalarını giderek birbirlerine yaklaştırmaları yoluyla topluluğun bütünü içinde ekonomik çalışmaların uyumlu bir biçimde gelişmesini, sürekli ve dengeli bir gelişmeyi, gittikçe artan sağlam bir düzeni, yaşama düzeyinin hızla yükseltilmesini ve üye devletler arasında sıkı ilişkiler kurulmasının desteklemektir. Avrupa Ekonomik Topluluğunun genelde önemli bir diğer amacı da üye devletler arasında siyasi birliği gerçekleştirerek birleşmiş bir Avrupa Devleti meydana getirmektir. Avrupa Ekonomik Topluluğuna daha sonra İngiltere, İrlanda, Danimarka, Yunanistan, İspanya ve Portekiz katılmıştır.

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) arasında 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da Ortaklık Andlaşması imzalanmıştır. AET-Türkiye Ortaklık Andlaşması'na göre ortaklık, üç dönemden oluşmaktadır. **Hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönem.** Hazırlık döneminde Türkiye'nin, geçiş dönemi ile son dönemde üzerine düşecek yükümlülükleri yerine getirebilmesi için topluluğun yardımı ile ekonomik bakımdan güçlenmesi hedeflenmiştir. 01 Ocak 1973 tarihinde başlayan geçiş döneminin amacı, Türkiye ile AET arasında gümrük birliğini sağlamaktır. 01 Ocak 1996 tarihinde sanayi ürünlerinde ve işlenmiş tarım ürünlerinde Gümrük Birliği, fiilen uygulanmaya başlanmış ve Türkiye Gümrük Birliği'ne girmiştir. 14 Aralık 1973'te toplanan Kopenhag Zirvesi'nde topluluk üyesi ülkelerin Dışişleri Bakanları, uluslar üstü bir örgütü yani AB'yi gerçekleştirme iradesini ortaya koymuşlardır. 1974'te Paris zirvesinde Avrupa Topluluğu (Avrupa Ekonomik Topluluğu/AET, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu/AKÇT, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu/AAET)'nun AB'ne dönüştürülmesi için siyasi irade uyuşumu ortaya çıkmıştır. 14 Haziran 1985'te imzalanan Schengen Andlaşması ile insanların serbest dolaşımı ve ikâmeti kabul edilmiştir.

2) Yapısı

07 Şubat 1992 tarihinde Maastricht'te imzalanan ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği (Maastricht) Andlaşması ile Avrupa Birliği kurulmuştur. Avrupa Birliği'nin kurucu üyeleri Almanya, Belçika, Hollanda, Fransa, İtalya, Lüksemburg olup daha sonra İngiltere, Danimarka, İrlanda, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Avusturya, İsveç ve Finlandiya topluluğa katılmıştır. Türkiye, Kıbrıs Rum Kesimi, Malta, İsviçre, Norveç, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya, Letonya, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Litvanya, Bulgaristan, Slovenya Avrupa Birliği'ne üye olmak için müracaat etmişlerdir. AB 2004 yılından itibaren Avrupa'nın büyük bir kısmını içine alacak şekilde genişlemiştir. Bu kapsamda: 01 Mayıs 2004 tarihinde 10 yeni ülkenin katılımı ile (Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Letonya, Litvanya, Estonya, Slovenya, Slovakya, Kıbrıs Rum kesimi, Malta) AB'nin üye sayısı 25 olmuştur. AB'nin organları:

* **AB Konseyi (Zirve):** Devlet ya da hükümet başkanlarından oluşur. Avrupa Toplulukları ile ilgili politik ve ekonomik konularda yapıcı uyarılarda bulunur. Yeni faaliyet alanlarında iş birliğini teşvik eder ve dış ilişkilerde topluluğun tavrını belirler.

* **AB Bakanlar Konseyi:** Bakanlardan oluşur. Genel politika sorunları, dışişleri ve birliği ilgilendiren temel konularda kararlar alır, belirlenmiş olan hedeflere ulaşılmasını sağlar, topluluğun ilke koyan yasama organıdır.

* **Avrupa Parlamentosu:** Komisyon üyelerini tayin ve görevden alma, denetim, konseyle bütçe konusunda yetki paylaşımı, komisyonca hazırlanan mevzuatı konsey ile birlikte yürürlüğe koyma hususlarında görevlidir.

* **Komisyon:** Hukuksal düzenlemeleri hazırlar, konsey ve Avrupa Parlamentosuna mevzuatlar konusunda önerilerde bulunur, AB'nin diğer organları önünde topluluğun çıkarlarını korur, dış dünyada AB'yi temsil eder, topluluk andlaşmalarının koruyuculuğunu yapan yürütme organıdır.

* **Mahkeme:** Avrupa Toplulukları andlaşmalarının yorumu ve uygulanmasında hukuka uygunluğunu güvence altına alır. Hukuksal konuları içerir.

3) Türkiye Açısından Önemi

Türkiye, tam üyelik öngören bir ortaklık için 09 Temmuz 1959 tarihinde girişimde bulunmuştur. Uzun süren görüşmeler sonunda 12 Eylül 1963 tarihinde Türkiye – Avrupa Birliği Ortaklık Antlaşması imzalanmıştır. Amacı, Avrupa Birliğine tam üyelik olan Türkiye, 14 Nisan 1987 tarihinde tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Avrupa Birliği ile 01 Ocak 1996 tarihinden itibaren “**Gümrük Birliği**” ne girmiştir. 12-13 Aralık 1999 tarihlerinde

yapılan Avrupa Konseyi Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylık statüsüne alınması kararlaştırılmıştır. Türkiye, AB'ye tam üyelik müzakerelerine 03 Ekim 2005 tarihinde başlamıştır.

Türkiye, laik ve demokratik bir yönetim şeklini benimsediğinden, bunun doğal bir sonucu olarak Avrupa ile yakınlaşma ve sonrasında da bütünleşme politikası izlemektedir. Avrupa Birliği'ne tam üye olması için gerekli olan bu süreçte, toplulukla olan karşılıklı çıkar ilkesini dikkate almaktadır ve alacaktır.

AB, Türk dış politikasının batıyla ilişkilerinde temel olarak aldığı, ülke ve bölge güvenliğini yakından ilgilendiren bir konudur. AB, Türkiye'nin büyük ticari ve ekonomik ortağıdır. Türkiye, Batının çağdaşlaşma kriterlerini kendi değerleriyle uyumlu bulan bir ülke olarak, devamlı Batı ile birlikte olmayı, benzer değerlere göre hareket etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Türkiye'nin bu birliğin asli üyesi olması önemlidir. Bu üyeliğin AB'nin bize bir lütfu olarak değerlendirilmesi çok yanlıştır. Burada her iki tarafın da menfaatleri söz konusudur. Hem AB'nin hem Türkiye'nin kazanımları olacaktır. Türkiye, AB'ye genç nüfus ve uluslararası arenada büyük politik güç sağlayacaktır.

Her birliktelik gibi bu birleşmenin de bir takım şartları olacaktır. Uzun ve zorlu bir süreç sonucunda karşılıklı uyumun önceliklendirilmesi ve gerçekleştirilmesiyle birlikte; açıklık, şeffaflık, karşılıklı saygı, iyi niyet, karşılıklı anlayış ve alınan risk ile ulaşılabilecek denge önemlidir.

c. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)

1) Kuruluş Amacı

NATO'nun kuruluş amacı, Birleşmiş Milletlerdeki anlaşmalar çerçevesinde üyelerinin güvenliğini sağlamak ve istikrarın gelişmesine yardım etmektir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra özellikle Avrupa'da Sovyetler Birliği'nin yayılcı politikası ortaya çıkmış ve komünizm tehlikesi baş göstermişti. Bu yayılcı

politikanın önüne geçmek amacıyla 1948 yılında, Belçika, Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve İngiltere arasında Brüksel Antlaşması imzalanmış ve böylece NATO'nun da temelleri atılmıştır.

Yapılan bu çalışmalar genişletilerek 4 Nisan 1949'da Washington'da imzalanan antlaşma ile Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç, Portekiz, ABD ve Kanada da örgüte katılmış ve böylece NATO kurulmuştur.

Organizasyona, 1952'de Türkiye ve Yunanistan, 1955'te Federal Almanya ve 1982'de de İspanya katılmış, üye devlet sayısı 16'ya yükselmiştir. Ancak Fransa, NATO'nun askerî kanadından 1966, Yunanistan ise 1974 yıllarında ayrılmıştır. Yunanistan, 1980 yılında askerî kanada yeniden katılmıştır. 1999 yılında Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya'nın örgüte üye olmasıyla üye sayısı 19'a çıkmıştır. Estonya, Letonya, Slovenya, Bulgaristan, Litvanya, Slovakya ve Romanya'nın katılmasıyla, 2004 yılı itibarıyla NATO'ya üye ülke sayısı 26'ya ulaşmıştır. Bu ülkeler; Almanya, ABD, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya, İzlanda, Kanada, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Türkiye ve Yunanistan'dır.

19 Üyeli NATO

NATO'ya yeni katılan ülkeler

NATO, laik ve demokratik ülkelerin katıldığı bir askerî organizasyon olup, sadece Avrupa'da değil, Orta Doğu ve Asya'da da barış ve huzur için varlığını devam ettirmektedir. Sovyet yayılcılığına karşı kurulan NATO, günümüzde Sovyetlerin dağılmasından sonra ortaya çıkan uluslararası sorunlar karşısında dünya barışının güvencelerinden birini oluşturmaktadır.

2) Yapısı

NATO Őu organlardan oluşur:

- * Genel Sekreterlik
- * NATO Asamblesi: Üye ÷lkelerin parlamenterlerinden oluşur. NATO ile üye ÷lke vatandaşları arasında köprüdür.
- * NATO Konseyi: Organizasyonun en yetkili organıdır. DıŐıŐleri Bakanlarından oluşur. BaŐkanı Genel Sekreter'dir.
- * Savunma Planlama Komitesi: Savunma bakanlarından oluşur. Askeri konularla ilgilenir.
- * Askeri Komite: Genelkurmay başkanlarından oluşur. NATO'nun tüm askerî faaliyetlerinden sorumludur.

3) Türkiye Açısından Önemi

Türkiye'nin, NATO üyeliği, organizasyon ile Türkiye arasında karşılıklı çıkar esasına dayanmaktadır. Organizasyonun en önemli üyelerinden olan Türkiye, bu üyelik nedeniyle hem demokrasisini güçlendirmekte hem de kendisine yönelebilecek tehdit ve saldırılara karşı göğüs gerebilmektedir.

NATO, üye ÷lkelerden birisine karşı yapılan saldırıyı tüm organizasyona karşı yapılmıŐ kabul ettiğinden, organizasyon üyeleri yıllardır barış ve huzur içerisinde yaŐamıŐlardır.

. Ekonomik İŞ Birliği Teşkilatı (ECO)

1) Kuruluş Amacı

Ekonomik İŞ Birliği Teşkilatı'nın amacı; üye ÷lkeler arasında ekonomik, ticari, ulaştırma, haberleşme ve enerji alanlarında iş birliğine gitmektir.

2) Yapısı

Ekonomik İŞ Birliği Teşkilatı, 1985 yılında kurulmuştur. Üye ÷lkeler; Türkiye, İran, Pakistan, Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan'dır. Merkezi Tahran'dadır.

3) Türkiye Açısından Önemi

Ekonomik İş Birliği Teşkilatı, Türkiye'den Afganistan'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada on ülkenin ekonomik alanda iş birliğini öngörmektedir. Söz konusu on ülkenin çeşitli alanlarda planlanan iş birliği, istendiği şekilde gerçekleştiği takdirde ortaya çıkacak olan sonucun, üye ülkelerin sosyal, ekonomik ve ticari hayatlarında büyük değişikliklere neden olacağı açıktır. Türkiye bu coğrafyada aktivitesini ve etkisini artırmış olacaktır.

d. Karadeniz Ekonomik İş Birliği (KEİB)

1) Kuruluş Amacı

Karadeniz Ekonomik İş Birliği, Karadeniz'de kıyası olan devletler arasında; ulaştırma, haberleşme, enformatik, istatistik, ekonomik, ticari bilgi alış veriş, enerji, madencilik ve ana maddelerin işlenmesi ve turizm konularında iş birliğini amaçlamaktadır. Karadeniz Ekonomik İş Birliği, Türkiye'nin girişimleriyle, Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan tarafından 1992 yılında kurulmuştur.

2) Yapısı

Karadeniz Ekonomik İş Birliği, merkezi İstanbul'da bulunan ve dışişleri bakanlarından oluşan bir sekreterliğe sahiptir. Bazı üye ülkelerin iç sorunlarından dolayı yeterli verimle çalışmayan örgütün, faaliyetlerinin artırılmasına çalışılmaktadır.

3) Türkiye Açısından Önemi

Karadeniz Ekonomik İş Birliği, kuruluş amacına uygun olarak ilgili devletlerin iş birliğiyle uygulamaya sokulduğu takdirde olumlu sonuçlar alınacağı açıktır. Böylece, Karadeniz havzasında bulunan devletler, ticari ve ekonomik iş birliği açısından dünyadaki diğer

uluslararası kuruluşlara muhtaç olmayacaklardır. Türkiye, bulunduğu konum itibarıyla bu kuruluşta aktivitesini ve dünyadaki etkinliğini artırmış olacaktır.

e. İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)

1) Kuruluş Amacı

İnanç sisteminin ortak olmasına dayanan bir uluslararası örgüttür. Fas'ın başkenti Rabat'ta 1969 yılında yapılan İslam Ülkeleri Zirve Toplantısı'nda kurulmasına karar verilmiştir. Örgüt, 1970 yılında resmen faaliyete başlamıştır. Amacı, İslam ülkeleri arasındaki dayanışma ve iş birliğini geliştirmektir.

2) Yapısı

Örgütün, başlıca üç organı bulunmaktadır:

- * 19 üye ülkenin hükümet ya da devlet başkanlarının katıldığı Zirve Konferansı,
- * Genellikle yılda bir kez toplanan Dışişleri Bakanları Konferansı,
- * Sekreteryası.

Kuruluşun Ekonomik ve Ticari, Sosyal ve Kültürel olmak üzere üç de Daimi Komitesi bulunmaktadır. İslam Konferansı'nın mali kurumları İslam Dayanışma Fonu ve İslam Kalkınma Bankası'dır. Dünya Bankası'na benzer biçimde örgütlenen İslam Kalkınma Bankası, 1957'de kurulmuştur. Türkiye'nin İslam Konferansı'na üye ülkelerle çok taraflı ekonomik ve ticari faaliyetleri, İslam Konferansı Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) çerçevesinde yürütülmektedir. Örgütün kırk dört üyesi bulunmaktadır. Örgüt merkezi Suudi Arabistan'ın Cidde kentindedir.

3) Türkiye Açısından Önemi

Günümüzde dünya devletleri ekonomik, ticari ve kültürel iş birliği gibi alanlarda ortak hareket etmek gayesindedirler. Devletler kendi aralarında bu tip iş birliği çalışmalarına önem vermektedir. Türkiye de küreselleşen dünya yapılanmasında kendine ait aktiviteleri, etkinlikleri ve menfaatleri bu kapsamda değerlendirmektedir.

f. Uluslararası Ceza Mahkemesi

Uluslararası Ceza Mahkemesi 17 Temmuz 1998 tarihinde kurulmuştur. Ceza Mahkemesi uluslararası toplumu yakından ilgilendiren; soykırım suçları, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçlarını işleyen kişiler üzerinde yargı yetkisine sahiptir ve ulusal ceza yargı yetkisini tamamlayıcı niteliktedir. Ceza Mahkemesi bu yetkisini herhangi bir taraf devlet veya özel bir anlaşma ile başka bir devlet toprakları üzerinde yerine getirebilir.

SORULAR

1. Uluslararası organizasyonlara niçin ihtiyaç duyulmaktadır?
2. Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" sözünü açıklayınız.
3. Avrupa Birliği'nin Türkiye açısından önemi nedir?
4. NATO'da Türkiye'nin statüsünü ve bu kuruluşun Türkiye açısından önemini belirtiniz.
5. Batı Avrupa Birliğinin kuruluş amacını açıklayınız.
6. Avrupa Konseyinde Türkiye'nin statüsünü ve bu kuruluşun Türkiye açısından önemini belirtiniz.